

Posudek na rigorózní práci Mgr. Ivana Malého *Česko-lotyšské vztahy v letech 1900-1945,*
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2008

Předkládaná rigorózní práce je věnována tématu, které v české odborné literatuře sice již bylo z několika hledisek zpracováno, ale bádání o něm zdaleka ještě není uzavřeno. Práce Mgr. Malého navazuje zejména na výzkum Doc. PhDr. Luboše Švece, CSc. (zvláště na jeho podrobnou vědeckou monografii *Československo a pobaltské státy 1918-1939*, Praha 2001), PhDr. Jindřicha Dejmka, DSc. (např. na jeho studii *K historii česko-lotyšských diplomatických vztahů*, Riga 2001), Prof. PhDr. Radegasta Parolka, DrSc. (mj. autora jediných českých dějin lotyšské literatury: *Lotyšská literatura. Vývoj a tvůrčí osobnosti*, Praha 2000), na diplomovou práci Mgr. Pavla Štolla *Česko-lotyšská literární vzájemnost do roku 1940*, Praha 1998) a na jeho podrobný katalog k výstavě *Pět staletí česko-lotyšských literárních vztahů* (Riga 2006), na němž se Mgr. Malý podílel. Autor předkládané rigorózní práce měl tedy své téma značně rozpracované svými předchůdci a jeho úkolem bylo nalézt svůj vlastní, osobitý vědecký přístup k dané problematice.

V úvodu ke své práci si Mgr. Malý vytyčuje úkol „přiblížit vývoj českého zájmu o lotyšskou kulturu, Lotyše a jejich stát“ (s. 8) v daném období a uchopit „jistý obraz či *lotyšský sen* (zvýraznil I.M.) v české společnosti“ (s. 9). Svou metodu autor charakterizuje jako přímou a analytickou, konfrontovanou s archivním materiálem, dobovými knižními publikacemi a tiskem, přičemž podstatným pramenem mu byly pozůstalosti významných osobností česko-lotyšských vztahů, fond Československo-lotyšské společnosti a archiv MZV ČR. Autor se tedy při své heuristické práci snažil vytěžit co nejvíce typů pramenů a byl si vědom toho, že jeho výzkum je třeba v budoucnu doplnit také z lotyšské strany. Zároveň Mgr. Malý usiluje o interdisciplinární přístup tím, že se věnuje jak politickým a diplomatickým, tak kulturním, vědeckým a společenským vztahům mezi oběma zeměmi.

Práce je rozdělena do šesti částí, z nichž první je věnována počátkům zájmů o pobaltské národy v Čechách v 19. století. Těžištěm práce je část druhá, v níž je stručně popsán politický a kulturní vývoj Lotyšska a další pozornost je soustředěna na vznik, činnost a členstvo Československo-lotyšské společnosti, na její nejvýznamnější představitele (E. Krasts, F. Šmíd, J. Zubatý, H. Entner), na činnost její brněnské pobočky, působení partnerské organizace v Rize a nakonec na okolnosti zániku společnosti. V části třetí nazvané „Miscellanea Lettonica“ jsou rozebírány některé meziválečné knižní a novinové publikace o Lotyšsku a překlady z lotyštiny. Část čtvrtá obsahuje rozsáhlou edici vybraných českých diplomatických dokumentů souvisejících s Ulmanisovým autoritativním režimem v Lotyšsku

(1934-1940), celkem na 62 stranách práce, následuje závěr, seznam pramenů a literatury a přílohy – jednak obrazové, jednak úplný soupis knižní bibliografie lotyšské literatury v češtině včetně poválečného období.

Samotný závěr práce není příliš zdařilý. Autor v něm pouze konstatuje, že česko-lotyšské vztahy v daném období (nutno dodat, že i po něm) byly dílem spíš jedinců nebo desítek osob, „při srovnání s jinými zeměmi však došlo k poměrně vyšší úrovni vzájemnosti“, „lotyšský národ našel u nás větší počet přátel a nadšenců, než třeba ostatní pobaltské národy, nebo jiné menší evropské národy včetně např. Portugalců!“ a zároveň autor uvádí, že „na poli sbližení nedošlo k uskutečnění cílů, jež byly vytyčeny“ (turistika, širší kulturní a jazyková povědomost). Tato tvrzení pak shrnuje věta „Česko-lotyšskou vzájemnost tak lze hodnotit jako výjimečnou, nadprůměrnou a vzájemný obraz obou národů za pozoruhodný.“ (všechny citáty na s. 164). Následuje popis situace po roce 1939 do dnešních dnů, který do závěru shrnujícího výsledky práce nepatří a měl být případně uveden samostatně. Uvedená tvrzení jsou poněkud vágní, protože nejsou doloženy žádnými srovnávacími údaji (s výjimkou faktu, že přátelství s Estonskem a Litvou bylo nesrovnatelně méně institucionalizováno, ovšem o Portugalsku či podobné „malé“ zemi v předešlém textu není žádná zmínka), a zejména tato tvrzení nejsou odpovědí na otázku, kterou si autor zadal v úvodu práce a kterou do určité míry zodpověděl v předešlém textu. V něm autor dosti podrobně popsal vývoj českého zájmu o Lotyšsko a jeho kulturu a naznačil podoby obrazu Lotyšska, „lotyšského snu“ v české společnosti. Přitom uvedl i některé osobní zpovědi, vysvětlující sympatie k Lotyšsku (zejména u J. Zubatého, J. Urbana). Analýzu tohoto obrazu a příčin jeho vzniku by bylo možno v další práci, např. disertaci, rozšířit jak v českém, tak lotyšském kontextu. Například by bylo třeba doplnit alespoň zmínku o bratrské (ochranovské) tradici, která založila kulturu vytvářenou etnickými Lotyši a byla až do roku 1940 z lotyšské strany jedním z hlavních zdrojů sympatií k Čechům (k této tradici se hlásili i předsedové lotyšsko-české společnosti V. Maldonis i J. Endzelīns). V částech, kde autor v rámci interdisciplinarity hledá tento obraz v literárních textech by bylo vhodné využít literárněvědných přístupů, např. komparatistické imagologie, recepční estetiky apod.

V práci lze nalézt drobné, víceméně formální nedostatky, namátkou:

	chybně	správně
s. 13, 1. ř. zd.	Lotyštinu, měropu	lotyštinu, měrou
s. 14, 2. ř. sh.	Lithuanista	lithuanista
s. 16, 6. ř. zd.	Hejduk (! i jinde)	Heyduk
s. 18, 15 ř. sh.	Klastiņa	Klaustiņa či lépe Klaustiņa

(užívání lotyšské diakritiky je v práci nejednotné, je třeba ji zachovávat)

s. 19, 9. ř. sh.	dena	diena
s. 29, 5. ř. sh.	Prezidentem	prezidentem
s. 29, 14. ř. sh.	idei	idey či ideje
s. 30, 15. ř. sh.	Kalninš (i jinde)	Kalniņš či lépe Kalniņš
s. 35, 11. ř. zd.	dajnas	dainas
s. 35, 9. ř. zd.	Lāčplēsis	Lāčplēsis
s. 34, 5. ř. zd.	Rudolfs	Rūdolfs
s. 34, 1. ř. zd.	Rozenbergerová	Rozenberga či Rozenbergová
s. 35, 1., ř. sh.	Dienas lapa	Dienas Lapa
s. 35, 3. ř. zd.	Pāvlis Rōzīts	Pāvils Rozītis
s. 37, 5. ř. zd.	Kraste	Krastse
s. 37, 5. ř. zd.	Práger	Prager
s. 40, 11. ř. zd.	Kaktiņš	Kaktiņš
s. 41, 7. ř. sh.	Endzelins	Endzelīns
s. 42, 11. ř. sh.	Karlis	Kārlis
s. 56, 1. ř. sh.	Pokurs	Poruks
(i jinde, jde o jednoho z nejvýznamnějších lot. spisovatelů!)		
s. 66, 10. ř. sh.	Valdemars	Voldemārs
s. 91, 11. ř. sh.	Straumeni	Straumēni
s. 93, 17. ř. sh.	Konstaninen	Konstantinem
s. 168, 4. ř. zd.	Klinera	Klindera
s. 172	v seznamu literatury chybí práce Štoll, Pavel: <i>Pět staletí česko-lotyšských vztahů</i> . Riga, Lotyšská národní knihovna 2006.	
s. 173, 6. ř. zd.	līteas	lietas
s. 174, 10. ř. zd.	Milvaldis	Miervaldis
s. 175, 9. ř. zd.	darzā	dārzā

Domnívám se, že hlavní přínos rigorózní práce Mgr. Ivana Malého je převážně syntetické a jen částečně analytické povahy, tedy v tom, že do značné míry uceleně shrnul danou problematiku, pokusil se ji rozebrat a doplnit důkladným bádáním v archivech, kde našel řadu odpovědí na dosud nezodpovězené otázky česko-lotyšských styků, např. o okolnostech vydání prvního překladu z lotyštiny v roce 1910, o působení děkana Ferdinanda Šmída, o činnosti lotyšského generálního konzula Krastse, o překladateli Rainisova dramatu

Josef a jeho bratři a Virzovy poemy *U Strauménů*. Záslužné je také zveřejnění českých diplomatických dokumentů týkající se Ulmanisovu režimu, i když edici by měl doprovázet příslušný komentář. Na druhou stranu nepovažuji za nutné zařazení seznamu poválečných překladů lotyšské literatury, který byl již publikován a tématu práce se netýká, stejně tak nebylo třeba opakovat životopisné údaje zakladatele literárněvědné baltistiky Prof. PhDr. Radegasta Parolka, DrSc., bohemisty a estonisty PhDr. Vladimíra Macury, DrSc. či lithuanisty prof. Augusta Schleichera, které jsou dostupné v jiných pramenech apod. Také výběr některých rozsáhlých citátů z cestopisů se nezdá být dostatečně motivován; šlo zřejmě o snahu o co nejširší vyčerpání tématu.

Celkově konstatuji, že práci bylo věnováno značné úsilí, oceňuji její interdisciplinární a interpretační snahy a zejména objevnou práci s archivními dokumenty. Domnívám se, že i s uvedenými obsahovými a formálními výhradami, které je možno zohlednit při další práci na disertaci s obdobným tématem, lze tuto rigorózní práci uznat za rozhodně vyhovující.

V Praze dne 10. prosince 2008

Doc. PhDr. Ilja Lemeškin, Ph.D.

